

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ
Кафедра «Економіки та підприємництва»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання курсової роботи
з дисципліни «Проектний аналіз» для студентів першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньої програми «Економіка будівельного
підприємства»

Методичні вказівки розглянуті і рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної комісії Інституту бізнесу та інформаційних технологій

Методичні вказівки розглянуті і рекомендовані до друку на засіданні кафедри економіки та підприємництва

Укладач:

Камбур Ольга Леонідівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Одеської державної академії будівництва та архітектури

Петрищенко Наталія Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Одеської державної академії будівництва та архітектури

Приведені варіанти індивідуальних завдань теоретичної та практичної складової курсової роботи, наведено структуру, правила написання та порядок оформлення роботи.

Запропоновані завдання дадуть змогу досягнення більш глибокого опанування теоретичних аспектів та практичних навичок з обґрунтування доцільності прийняття та впровадження окремих проектів в умовах обмеженості ресурсів.

Відповідальна за випуск:

Окландер Тетяна Олегівна, доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою економіки та підприємництва Одеської державної академії будівництва та архітектури

Зміст

Вступ	4
1. Вимоги до виконання курсової роботи	4
2. Структура курсової роботи.....	6
3. Критерії оцінювання курсової роботи	13
Література до вивчення дисципліни.....	15
Додаток 1	16
Додаток 2.....	17
Додаток 3.....	18
Додаток 4.....	19

ВСТУП

Метою викладання дисципліни "Проектний аналіз" є формування системи знань з методології аналізу проектних рішень, розробки та обґрунтування проектів для задоволення суспільних та особистих потреб в умовах обмеженості ресурсів.

Предметом курсу є вивчення методології та інструментарію аналізу проектних рішень.

Вивчення курсу "Проектний аналіз" повинно забезпечити підготовку студентів для майбутньої самостійної практичної роботи на підприємствах галузі на основі опанування наукових підходів до вирішення економічних проблем з розробки оптимального проекту документально оформленого та визначення умов його успішної реалізації.

Ефективність діяльності підприємств у довгостроковому періоді, забезпечення їхнього розвитку і підвищення конкурентоспроможності визначається насамперед успішністю їхньої інвестиційної діяльності. Одним з напрямків цієї діяльності є інвестування в реальні проекти, а оцінка його доцільності здійснюється на основі проектного аналізу.

Проектний аналіз використовується також у сучасній практиці управління економічним розвитком країни, регіону, району, населеного пункту для раціоналізації розподілу національних ресурсів. З огляду на багатоплановість, широту джерел фінансування різноманітних проектів і програм виникає нагальна потреба в опануванні світового досвіду розробки та впровадження проектів.

1. ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У процесі вивчення курсу «Проектний аналіз» студент виконує та у встановлений термін представляє для рецензування курсову роботу відповідно до завдання викладача. Написання курсової роботи студентом є складовою

навчального процесу всіх форм навчання.

Мета написання курсової роботи полягає в закріпленні і поглибленні теоретичних знань, здобутих в процесі вивчення курсу, виявлення того, якою мірою студентом засвоєно матеріал програми курсу, чи вміє він використовувати на практиці здобуті теоретичні знання, самостійно працювати з навчальною, спеціальною літературою і статистичною інформацією.

Під час написання роботи студент повинен ознайомитись з законодавчими актами, вивчити літературні джерела, в яких розглядаються теоретичні питання курсової роботи, зробити узагальнення і висновки на основі обробки статистичного матеріалу, наведеного в довідниках Держкомстату, а також матеріалах економічних періодичних видань.

Варіант розрахунково-графічної роботи вибирається студентом згідно порядкового номеру в списку академічної групи.

Кожна робота виконується чітким почерком або друкується на окремих аркушах (розмір А4) поля: з лівого боку – 20 мм, з правого боку – 10 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Сторінки роботи потрібно пронумерувати.

Вимоги до комп'ютерного оформлення розрахунково-графічної роботи:

- текстовий редактор – WORD;
- гарнітура шрифту – Times New Roman;
- кегль шрифту (розмір) – 14;
- міжрядковий інтервал – полуторний;
- абзац – 1,25 см;
- розташування тексту роботи – вирівнювання по ширині;
- міжрядковий інтервал між заголовком (назвою розділу чи

підрозділу) і текстом повинна дорівнювати 1 інтервалу

Обсяг основного тексту роботи складає (без списку використаної літератури і додатків) не менше 30-40 сторінок комп'ютерного тексту.

Всі структурні елементи роботи починаються з нової сторінки. Сторінку нумерують арабськими цифрами у правому верхньому куті, починаючи з

титульного листа.

Таблиці та інші ілюстрації розміщуються на окремих аркушах чи в тексті після першого згадування і нумеруються в межах розділу. Усі таблиці і малюнки повинні мати назву. У правому верхньому куті над назвою розміщується слово «Таблиця» і її номер. Ілюстрації підписують під матеріалом, починаючи ознакою «Рис. 1.1. Назва».

Відповідь на теоретичне питання повинна бути чіткими, лаконічними, містити основні визначення та формулювання, а також свідчити про володіння студентом теоретичними засадами щодо даного питання.

У роботі необхідно робити посилання на використану літературу. Для цього необхідно пронумерувати в списку літератури усі використані джерела, а список привести наприкінці роботи. Посилання оформлюються в основному тексті із зазначенням номера джерела зі списку літератури і поміщуються у квадратні дужки, наприклад: [3, с. 9].

Робота має бути виконана і подана на кафедру не пізніше ніж за 2 тижні до початку залікової сесії. Курсова робота зараховується студенту у вигляді оцінки тільки після її відповідного захисту.

2 СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Основними структурними елементами курсової роботи є:

1. Титульна сторінка (Додаток 2).
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Основна частина.
5. Висновки.
6. Список використаних джерел.
7. Додатки (за наявності).

Кожен з цих елементів, а також розділи основної частини та додатки мають починатися з нової сторінки.

У **Вступі** (1-2 сторінки) зазначається:

- 1) актуальність обраної теми дослідження;
- 2) об'єкт дослідження;
- 3) основна мета формування проекту;
- 4) сучасні підходи у проектної діяльності

Основна частина включає наступні розділи:

1. Цель проекту, строки реалізації, стейкхолдери проекту, концепція та життєвий цикл проекту. Етапи реалізації проекту
2. Цінність та ефективність проекту (вигоди та витрати), розрахунок інвестиційної привабливості проекту.
3. Ідентифікація та аналіз ризиків проекту, аналіз чутливості проекту, визначення точки безбитковості.
4. Маркетинговий, технічний, інституційний, екологічний, соціальний, фінансовий та економічний аналіз.
5. Післяпроектне обслуговування.

У розділі **«Концепція життєвий цикл проекту»** необхідно представити наступні дані:

- 1) описати вид проекту (промисловий; дослідження та розвитку; організаційний; економічний; соціальний тощо);
- 2) подати нормативно-правову базу, на яку опирається формування проекту;
- 3) описати основні етапи формування та реалізації проекту:
  - цільова спрямованість;
  - основні планові завдання та дії;
  - очікувані результати;
  - тривалість;
  - неповторність.
- 4) описати основних учасників проекту (автор; замовник; інвестор; керівник проекту; консультант; ліцензіар та інші);

5) дослідити фактори зовнішнього (політичні, економічні, соціальні, правові, інфраструктури, інноваційні, екологічні, природні, культурні та інші) та внутрішнього (система маркетингу, виробнича система, організаційна структура, фінансово-економічна система та інші) середовищ.

б) описати основні фази проекту:

б.1) передінвестиційна фаза: преідентифікація; ідентифікація; підготовка; розробка та експертиза; детальне проектування;

б.2) інвестиційна фаза: підготовка та проведення тендерів; інженерно-технічне проектування; будівництво; виробничий маркетинг; навчання персоналу;

б.3) експлуатаційна фаза – здавання в експлуатацію; виробнича експлуатація; ціна та оновлення; розширення та інновації; заключна оцінка проекту.

У розділі «Цінність та ефективність проекту (вигоди та витрати)» необхідно дослідити основні витрати на проект та основні вигоди від проекту.

Цінність проекту визначається як різниця між позитивними (вигодами) та негативними результатами (затратами) (1; 2):

Цінність проекту = Позитивний результат – Негативний результат. (1)

Цінність проекту = Вигоди – Затрати. (2)

В загальному, до затрат відносять те, що знижує можливість досягнення цілей проекту, а до вигод – те, що сприяє їх досягненню.

Модель оцінки додаткових вигод (3) базується на розрахунку приросту вигод, отриманих завдяки здійсненню проекту, помноженому на ціну вигод:

Додаткові вигоди проекту = $\Delta V * P_v$, (3)

де ΔV – додаткові вигоди, отримані завдяки здійсненню проекту; P_v – ціна вигод.

Модель оцінки додаткових затрат (4) ґрунтується на визначенні кількості потрібних додаткових ресурсів, помножених на їх ціну:

Додаткові затрати проекту = $\Delta Q_p * P_p$, (4)

де ΔQ_p – кількість додаткових ресурсів, необхідних для реалізації

проекту; P_p – ціна ресурсів.

Безповоротні витрати – вже зроблені витрати, які неможливо відшкодувати прийняттям чи неприйняттям даного проекту.

Явні вигоди (затрати) – матеріальні вигоди (затрати), зумовлені зменшенням (збільшенням) витрат або отриманням додаткових доходів (витрат), величина яких, як правило, очевидна, що дає змогу досить легко визначити їх фінансове значення.

Неявні вигоди (затрати) – побічні вигоди (затрати), які супроводжують проект, пов'язані, як правило, з економічними або соціальними наслідками проекту та мають непрямий характер.

Змінні витрати – витрати, що мають власні розміри у прямому співвідношенні із змінами обсягів виробництва (вартість сировини, пряма оплата праці, оплата електроенергії спожитої устаткуванням під час здійснення виробничого процесу).

Постійні витрати – витрати, не пов'язані із змінами обсягів виробництва (амортизація, орендна плата, страхові платежі, ремонт та експлуатація будівель та споруд).

Короткострокові витрати – витрати, які не є гнучкими, оскільки обмежені умовами існуючої технології та ціновими характеристиками ресурсів.

Довгострокові витрати – витрати, які в перспективі мають тенденцію до змін.

Граничні витрати – це ті додаткові витрати, які необхідно здійснити для виробництва додаткової одиниці продукції.

Середні витрати – витрати (собівартість) на одиницю продукції.

Експлуатаційні (операційні) витрати – величина всіх платежів за матеріальні ресурси, оплата праці, накладні витрати, пов'язані з виробництвом продукції та функціонуванням підприємства.

Фінансові витрати – це процентні платежі, приріст потреби в чистому оборотному капіталі, орендна плата тощо.

Операційні витрати – це витрати, які включають податки; прямі матеріальні витрати на виробництво продукту; витрати на заробітну плату по

категоріях персоналу (основний виробничий персонал, допоміжний персонал, адміністративно-управлінський персонал, збутовий персонал); накладні витрати (загальновиробничі, загальногосподарські, комерційні).

Інвестиційні витрати – витрати на придбання будівель, земельних ділянок, устаткування; витрати на будівельно-монтажні роботи.

До основних причин зміни вартості грошей в часі відносяться:

1. Інфляція – процес, який характеризується підвищенням загального рівня цін в економіці певної країни та зниженням купівельної спроможності грошей.

2. Ризик – нестабільність, непевність у майбутньому.

3. Ліквідність – перевага, надана наявним грошам серед інших цінностей та ризикованих вкладень.

Майбутня вартість – сума інвестованих тепер коштів, в яку вони мають перетворитися через певний проміжок часу з врахуванням певної ставки процента (5):

$$FV = PV + I, \quad (5)$$

де FV – майбутня вартість вкладених коштів у проект; PV – теперішня вартість вкладених коштів, без нарахування відсотків; I – грошове вираження відсотка, сума процентних коштів, нарахованих за весь період інвестування.

Теперішня вартість – це сума майбутніх грошових надходжень, наведених з урахуванням певної ставки процента до теперішнього періоду (6):

$$PV = \frac{FV}{(1+r)^n}, \quad (6)$$

де $\frac{1}{(1+r)^n}$ – фактор процента теперішньої вартості або коефіцієнт

дисконтування.

Концепція оцінки грошей в часі ґрунтується на тому, що вартість грошей з часом змінюється з врахуванням норм прибутку на ринку грошей.

Результатом впровадження інвестиційного проекту є зміна загальних грошових потоків підприємства протягом усього операційного життя проекту.

Грошовий потік – фактичні чисті готівкові кошти, які надходять до підприємства або які воно витрачає протягом деякого визначеного періоду часу (7; 8):

Грошовий потік = Грошові надходження - витрати. (7)

Грошовий потік = Чистий дохід + Неявні надходження (амортизаційні відрахування). (8)

Показник грошового потоку використовують для відображення фінансового результату діяльності підприємства за певний період.

Грошовий потік проекту охоплює початкові інвестиції та періодичні чисті грошові прибутки, які отримує підприємство після реалізації інвестиційного проекту.

У розділі «**Аналіз ризиків проекту**» потрібно дослідити наявність ризиків.

Проектний ризик – це сукупність ризиків, які передбачають загрозу економічній ефективності проекту, що виражається в негативному впливі на потоки грошових коштів.

Управління ризиками – це сукупність заходів та методів аналізу й послаблення впливу чинників ризику, поєднаних у систему виявлення, оцінки, планування, моніторингу й проведення коригуючих заходів.

До основних методів прогнозування проектних ризиків відносяться: аналіз за допомогою бета-коефіцієнта; метод визначення ймовірності результатів; аналіз сценаріїв; метод моделювання; аналіз чутливості реагування; теорія ігор.

До основних засобів захисту для зниження ступеня ризику відносяться: страхування; хеджування; розподіл ризиків між учасниками угод; гарантії; лімітування; резервні фонди; застава; інше.

У розділі **«Маркетинговий, технічний, інституційний, екологічний, соціальний, фінансовий та економічний аналіз»** необхідно зазначити особливості запропонованого проекту відповідно до перерахованих видів його оцінки.

Мета маркетингового аналізу – обґрунтування комерційної спроможності проекту, оцінка можливості реалізації певного продукту на обраному ринку та отримання рівня доходу, що дав би можливість покрити витрати за проектом і задовольнити інтереси інвесторів.

Мета технічного аналізу – обґрунтування технічної здійснюваності проекту та визначення рівня його капітальних і поточних витрат.

Мета інституційного аналізу – визначення ступеня впливу зовнішніх (політичних, економічних, соціальних, культурних, правових тощо) та внутрішніх (рівень кваліфікації персоналу, залученого до проведення проекту, менеджмент організації, що здійснює проект та ін.) факторів на можливість успішної реалізації проекту.

Мета екологічного аналізу – встановлення впливу проекту на навколишнє середовище, оцінка всіх вигод та витрат внаслідок такого впливу та формування заходів, необхідних для пом'якшення або запобігання шкоді довкіллю у процесі здійснення проекту.

Мета соціального аналізу – визначення прийнятності варіантів реалізації проекту з погляду користувачів, населення регіону, в якому здійснюється проект, розробка стратегії реалізації проекту, що дає змогу здобути підтримку населення, досягти цілей проекту та поліпшити характеристики його соціального середовища.

Мета фінансового аналізу – визначення рентабельності й ефективності проекту з погляду інвесторів та організації, що реалізує проект, а також оцінка поточного й прогнозованого фінансового стану підприємства.

У розділі «**Післяпроектне обслуговування**» потрібно представити особливості подальшого обслуговування для ефективності реалізації об'єкта проекту. Позитивним результатом діяльності зі здійснення проекту можна вважати досягнення поставлених цілей із найменшими втратами ресурсів та часу.

У **Висновках** (2-3 сторінки) необхідно подати загальну стислу характеристику майбутнього проекту:

- 1) мету та цілі формування проекту;
- 2) наявні витрати та визначені вигоди;
- 3) способи реалізації проекту;
- 4) вплив проекту на його внутрішнє та зовнішнє середовище тощо;
- 5) основні майбутні результати проекту.

У **Списку використаних джерел** подати перелік літературних джерел, які посприяли формуванню проекту, включаючи нормативно-правову базу. Літературні джерела необхідно оформити згідно вимог (Додаток 4).

У **Додатках** подаються всі необхідні матеріали, які доповнюють проект (цифровий матеріал у вигляді таблиць та графіків, рисунки, структурно-логічні схеми тощо).

3 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

При оцінці знань за основу взято правильність та повноту розкриття змісту та суті проведених досліджень, на основі шкали оцінювання, представленої в табл. 3.1. Крім того, враховується рівень умінь студентів систематизувати матеріал, проводити класифікацію, аналіз, порівняння, узагальнення тощо.

Таблиця 3.1

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума	Оцінка	Оцінка за національною шкалою
------	--------	-------------------------------

балів за всі види навчальної діяльності	ECTS	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «відмінно»: вміння чітко визначити суть питання та розкрити його зміст, вільне володіння термінологією, доповнення викладу матеріалами, винесеними на самостійне опрацювання.

Оцінка «добре»: суть поняття визначена та розкрита правильно, однак не названі деякі характеристики процесу чи явища, допущено несуттєві помилки.

Оцінка «задовільно»: деякі поняття не розкриті, допущені суттєві помилки, однак більшість питань студент розуміє, хоча не завжди може застосувати знання на практиці.

Оцінка «незадовільно». Питання не розкриті, відсутня логіка у викладі матеріалу.

Література до вивчення дисципліни

1. Проектний аналіз: навчальний посібник / Н.Й. Басюркіна та ін.; за ред. Карпова В.А.. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2019. 324 с.
2. Швець Л.П. Проектний аналіз: навчальний посібник. Львів: Новий світ - 2000. 2019. 648 с
3. Довгань Л.Є. Управління проектами: навчальний посібник /Л.Є. Довгань, Г.А.Мохонько, І.П.Малик. –К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. –420 с.
4. Єгорченков О. В. Азбука управління проектами.Планування : навч. посіб. / О. В. Єгорченков, Н. Ю. Єгорченкова, Є. Ю. Катаєва. –Київ : КНУ ім.Т.Шевченка, 2017. –117 с.
- 5 Локк Д. Основы управления проектами / Д. Локк. -М.: Гиппо (Hippo),2016. - 516с.
- 6 Петухова О.М. Інвестування : Навчальний посібник К. : ЦУЛ, 2016– 336 с.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Перелік тем для написання курсової роботи з дисципліни «Проектний аналіз»

1. Впровадження документообігу у навчальному закладі
2. Створення інтернет сайту магазину
3. Переобладнання квартири у центрі міста під хостел
4. Відкриття спортивного клубу у мікрорайоні
5. Впровадження заходів з енергозбереження у багатоквартирному будинку
6. Відкриття коворкінгу
7. Відкриття кофейні
8. Реконструкція автодороги
9. Облаштування громадського простору
10. Відкриття салону краси
11. Будівництво заводу по виробництву сухих будівельних сумішей
12. Проект розробки та впровадження нового виду продукції (послуги)
13. Проект впровадження нового обладнання
14. Реформування системи оплати праці на підприємстві.

Додаток 2
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ БУДІВНИЦТВА ТА
АРХІТЕКТУРИ
Кафедра економіки та підприємництва

КУРСОВА РОБОТА

з _____
(назва дисципліни)
на тему: _____
_____
_____

Студента (ки) _____ курсу, групи _____
_____
_____
_____ (прізвище та ініціали)

Керівник: _____
_____ (посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка за національною шкалою _____
Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Множник дисконтування, $\frac{1}{(1+r)^n}$

	1%	2%	3%	4%	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%	13%	14%	15%	16%	17%	18%	19%	20%
1	0,99	0,98	0,971	0,962	0,952	0,943	0,935	0,926	0,917	0,909	0,901	0,893	0,885	0,877	0,87	0,862	0,855	0,847	0,84	0,833
2	0,98	0,961	0,943	0,925	0,907	0,89	0,873	0,857	0,842	0,826	0,812	0,797	0,783	0,769	0,756	0,743	0,731	0,718	0,706	0,694
3	0,971	0,942	0,915	0,889	0,864	0,84	0,816	0,794	0,772	0,751	0,731	0,712	0,693	0,675	0,658	0,641	0,624	0,609	0,593	0,579
4	0,961	0,924	0,888	0,855	0,823	0,792	0,763	0,735	0,708	0,683	0,659	0,636	0,613	0,592	0,572	0,552	0,534	0,516	0,499	0,482
5	0,951	0,906	0,863	0,822	0,784	0,747	0,713	0,681	0,65	0,621	0,593	0,567	0,543	0,519	0,497	0,476	0,456	0,437	0,419	0,402
6	0,942	0,888	0,837	0,79	0,746	0,705	0,666	0,63	0,596	0,564	0,535	0,507	0,48	0,456	0,432	0,41	0,39	0,37	0,352	0,335
7	0,933	0,871	0,813	0,76	0,711	0,665	0,623	0,583	0,547	0,513	0,482	0,452	0,425	0,4	0,376	0,354	0,333	0,314	0,296	0,279
8	0,923	0,853	0,789	0,731	0,677	0,627	0,582	0,54	0,502	0,467	0,434	0,404	0,376	0,351	0,327	0,305	0,285	0,266	0,249	0,233
9	0,914	0,837	0,766	0,703	0,645	0,592	0,544	0,5	0,46	0,424	0,391	0,361	0,333	0,308	0,284	0,263	0,243	0,225	0,209	0,194
10	0,905	0,82	0,744	0,676	0,614	0,558	0,508	0,463	0,422	0,386	0,352	0,322	0,295	0,27	0,247	0,227	0,208	0,191	0,176	0,162
11	0,896	0,804	0,722	0,65	0,585	0,527	0,475	0,429	0,388	0,35	0,317	0,287	0,261	0,237	0,215	0,195	0,178	0,162	0,148	0,135
12	0,887	0,788	0,701	0,625	0,557	0,497	0,444	0,397	0,356	0,319	0,286	0,257	0,231	0,208	0,187	0,168	0,152	0,137	0,124	0,112
13	0,879	0,773	0,681	0,601	0,53	0,469	0,415	0,368	0,326	0,29	0,258	0,229	0,204	0,182	0,163	0,145	0,13	0,116	0,104	0,093
14	0,87	0,758	0,661	0,577	0,505	0,442	0,388	0,34	0,299	0,263	0,232	0,205	0,181	0,16	0,141	0,125	0,111	0,099	0,088	0,078
15	0,861	0,743	0,642	0,555	0,481	0,417	0,362	0,315	0,275	0,239	0,209	0,183	0,16	0,14	0,123	0,108	0,095	0,084	0,074	0,065
16	0,853	0,728	0,623	0,534	0,458	0,394	0,339	0,292	0,252	0,218	0,188	0,163	0,141	0,123	0,107	0,093	0,081	0,071	0,062	0,054
17	0,844	0,714	0,605	0,513	0,436	0,371	0,317	0,27	0,231	0,198	0,17	0,146	0,125	0,108	0,093	0,08	0,069	0,06	0,052	0,045
18	0,836	0,7	0,587	0,494	0,416	0,35	0,296	0,25	0,212	0,18	0,153	0,13	0,111	0,095	0,081	0,069	0,059	0,051	0,044	0,038
19	0,828	0,686	0,57	0,475	0,396	0,331	0,277	0,232	0,194	0,164	0,138	0,116	0,098	0,083	0,07	0,06	0,051	0,043	0,037	0,031
20	0,82	0,673	0,554	0,456	0,377	0,312	0,258	0,215	0,178	0,149	0,124	0,104	0,087	0,073	0,061	0,051	0,043	0,037	0,031	0,026
21	0,811	0,66	0,538	0,439	0,359	0,294	0,242	0,199	0,164	0,135	0,112	0,093	0,077	0,064	0,053	0,044	0,037	0,031	0,026	0,022
22	0,803	0,647	0,522	0,422	0,342	0,278	0,226	0,184	0,15	0,123	0,101	0,083	0,068	0,056	0,046	0,038	0,032	0,026	0,022	0,018
23	0,795	0,634	0,507	0,406	0,326	0,262	0,211	0,17	0,138	0,112	0,091	0,074	0,06	0,049	0,04	0,033	0,027	0,022	0,018	0,015
24	0,788	0,622	0,492	0,39	0,31	0,247	0,197	0,158	0,126	0,102	0,082	0,066	0,053	0,043	0,035	0,028	0,023	0,019	0,015	0,013
25	0,78	0,61	0,478	0,375	0,295	0,233	0,184	0,146	0,116	0,092	0,074	0,059	0,047	0,038	0,03	0,024	0,02	0,016	0,013	0,01

Додаток 4

Приклади оформлення бібліографічного опису

1 автор (без редактора)

1. Федорова Л.Д. З історії пам'яткоохоронної та музейної справи у Наддніпрянській Україні. 1870-ті – 1910-ті рр. Київ, 2013. 373 с.
2. Скидан О.В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.

1 автор (з редактором)

1. Воробей П.А. Кримінальна відповідальність за незаконну торговельну діяльність : монографія / за ред. В.К. Матвійчука. Київ : Укр. академія внутр. справ, 1996. 116 с.

2-3 автори (без редактора)

1. Пичугина Т.С., Баранов П.Ю. Модель возведення комплексу об'єктів (расчет эффективности капитальных вложений). Харків, 1985. 136 с.
2. Лусь В.І., Киркач Т.Є., Мандріченко О.Є. Практикум з нарисної геометрії : навчальний посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2014. 118 с.
3. Zhovinsky E.Ya., Kryuchenko N.O., Paparyha P.S. Geochemistry of environmental objects of the Carpathian biosphere reserve. Kyiv, 2013. 100 p.

4 й більше авторів (без редактора)

1. Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / В.В. Вітвіцький та ін. Київ : Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с.
2. Основи марикультури / І.І. Грициняк та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
3. Electrodes of conductive metallic oxides / J.M. Honig et al. Amsterdam : Elsevier, 1980. 260 p.

2 та більше авторів (з редактором)

1. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставків / А.І. Андрущенко та ін. ; за ред. М.В. Гринжєвського. Київ : Знання, 1998. 124 с.
2. Закон України «Про Національну поліцію»: науково-практичний коментар / О.І. Безпалова та ін. ; за заг. ред. В.В. Сокурєнка ; передм. В.В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.

Видання за редакцією, укладачі, упорядники

1. Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І.Я. Коцюмба. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
2. Експлуатація і технічне обслуговування газорозподільчих станцій магістральних газопроводів / відп. ред. А.А. Руднік. Київ, 2003. 370 с.
3. Правова основа діяльності органів державної влади : збірник нормативних актів / упоряд. П.М. Любченко. Харків : ФІНН, 2010. 303 с.

Автор і перекладач

1. Котлер Ф. Основы маркетинга : учебное пособие / пер. с англ. В.Б. Боброва. Москва, 1996. 698 с.
2. Брігхем Є.В. Основы фінансового менеджменту / пер. з англ. В.В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.

Колективний автор / без автора (збірники, матеріали конференцій)

1. Україна в цифрах. 2007 : статистичний збірник / Державний комітет статистики України. Київ, 2008. С. 185–191.
2. Софія Київська: Візантія. Русь. Україна. Вип. II. Київ, 2012. 464 с.
3. Ресурсосбережение и энергоэффективность инженерной инфраструктуры

урбанизированных территорий и промышленных предприятий : материалы II Международной научно-технической интернетконференции, г. Харьков, 2–27 февраля 2016 г. Харьков, 2016. 150 с.

4. Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомирський нац. агрокол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.

Багатотомне видання

1. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології: вибрані твори. Київ : Рад. школа, 1983. Т. 1. 480 с.

2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / за ред. Ю.С. Шемшученка. Київ : «Укр. енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2001. Т. 3 : К – М. 792 с.

3. Франко І. Твори. У 50 т. Т. 45. Київ, 1986. 480 с. 4. Енциклопедія історії України : в 10 т. / ред. рада : В.М. Литвин (гол.) та ін. ; Ін-т історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2005. Т. 9. 300 с.

Частина видання

Розділ

книги

1. Наумов М.С. Напрями впливу інтелектуалізації економіки на розвиток ринкових відносин в Україні. *Трансформаційні процеси в суспільстві в умовах інформаційної економіки* : монографія / В.П. Решетило, М.С. Наумов, Ю.В. Федотова. Харків, 2014. С. 213–241.

2. Саблук П.Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. *Основи аграрного підприємництва* / за ред. М.Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

Стаття в журналі, газеті

1. Яцків Я.С., Радченко А.І. Про ефективність видання наукових журналів в Україні. *Вісник Національної академії наук України*. 2012. № 6. С. 62–67.

2. Мозоль А.П. Злочинність мігрантів (кримінологічна характеристика). *Вісник Університету внутрішніх справ. Серія «Право»*. 1999. Вип. 7. Ч. 2. С. 112–119.

3. Аврамцев О. Хронограф: події в історії. *Слобідський край*. 2015. 27 січня. С. 8.

4. Dankevych Ye.M., Dankevych V.Ye., Chaikin O.V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. 2017. Vol. 65. № 1. P. 259–271.

Тези доповідей у матеріалах конференцій

1. Скальський В.Р. Становлення методу акустичної емісії в установах Західного наукового центру. *Теорія і практика раціонального проектування, виготовлення і експлуатації машинобудівельних конструкцій* : праці II міжнар. наук.-техн. конф., м. Львів, 11–13 листопада 2010 р. Львів, 2010. С. 9–10.

2. Борисова В.І. Зміст заповіту. *Проблеми цивільного права та процесу* : матеріали наук.-практ. конф., присвяченої пам'яті проф. О.А. Пушкіна, 27 травня 2016 р. Харків : ХНУВС, 2016. С. 20–24.

Електронні ресурси

1. Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL: <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

2. Вільчик Т.Б. Відповідальність адвоката перед клієнтом: напрями гармонізації законодавства України до європейських стандартів. *Форум права*. 2016. № 1. С. 30–36. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/FP_index.htm_2016_1_7.pdf (дата звернення: 20.09.2016).

3. Харківський національний університет внутрішніх справ. *Вікіпедія: вільна енциклопедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Харківський_національний_університет_внутрішніх_справ (дата звернення: 15.09.2016).

4. Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? *Екологія життя* : веб-сайт. URL: <http://www.eco-live.com.ua> (дата звернення: 12.10.2017).

5. Ахак N. Development of multi-agent system of neural network diagnostics and remote monitoring of patient. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2016. Vol. 4. № 9(82). P. 4–11. DOI: 10.15587/1729-4061.2016.75690.

Закони та інші нормативні документи

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 26.08.2016).

3. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 / Президент України. *Офіційний вісник Президента України*. 2015. № 2. С. 14. Ст. 154.

4. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. *База даних «Законодавство України»*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата звернення: 26.08.2016).

5. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822> (дата звернення: 13.10.2017)